

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 22 november 1918 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 och tills vidare under år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ärendet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 25 oktober 1918 dagtecknad proposition (nr 1), vilken hänvisats till förberedande behandling av första särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att

dels för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst

a) å extra tilläggsstat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln	kronor	600,000: —
» tredje »	»	50,000: —
» fjärde »	»	5,325,000: —
» femte »	»	2,375,000: —
» sjätte »	»	1,500,000: —
» sjunde »	»	1,550,000: —
» åttonde »	»	1,700,000: —
» nionde »	»	390,000: —

b) medgiva, att i fråga om befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka anslag här ovan icke beräknats, extra krigstids-

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 11 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

tillägg må utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

c) å extra tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag högst 11,000,000 kronor att av tillfälliga lånemedel mot återbetalningsskyldighet utanordnas till statens järnvägar;

dels förklara, att det extra krigstidstillägget skall utgå med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 300 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag, ej heller mera än hälften av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas;

dels besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyss berörda kungörelse finnes beträffande krigstidstillägg stadgat;

dels ock medgiva,

a) att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan vara befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må under sistnämnda år, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas, utöver vad av 1918 års lagtima riksdag i sådant avseende medgivits, extra krigstidstillägg enligt ovan angivna grunder; och

b) att härför erforderliga belopp må utgå

beträffande befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka särskilt anslag för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 icke av sagda års lagtima riksdag beräknats, av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas; samt

beträffande övriga befattningshavare av de medel, som för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 blivit å 1919 års riksdag särskilt avsatta.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Motioner.

I anledning av förevarande proposition hava följande motioner väckts, nämligen

dels inom första kammaren

nr 3 av herr *Clason* m. fl., vilka i hithörande delar hemställt, att riksdagen måtte besluta, att avdelning II i propositionen nr 1 må erhålla följande ändrade lydelse:

förklara, att det extra krigstidstillägget skall utgå med *hälften* av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 500 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mera än 1,500 kronor, ej heller mera än två tredjedelar av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas;

varjämte motionärerna hemställt, att riksdagens vederbörande utskott måtte föreslå de förändringar i övrigt i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, som på grund av motionärernas ovannämnda förslag kunde påkallas;

nr 9, av herr *Welander*, vilken hemställt, att riksdagen behagade besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, att det extra krigstidstillägget höjes från $33\frac{1}{3}$ till 40 procent, att minimigränsen höjes från 300 till 500 kronor samt att maximibeloppet höjes till 1,200 kronor, motsvarande 6 kronor 52 öre per dag, samt att dessa ökningar utöver Kungl. Maj:ts förslag endast tillkomma familjeförsörjare;

nr 10, av herr *Ström*, vilken hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, måtte besluta,

1) att till de befattningshavare i statens tjänst, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 22 mars 1918 och vars sammanlagda löneinkomster av statstjänst icke överstiga 10,000 kronor per år, må, såsom extra krigstidstillägg för innevarande år, utgå ett belopp av 600 kronor till en var, att utbetalas på en gång, dock så, att den vars avlöning till mer än 30 procent utgöres av in natura förmåner icke skall i extra tillägg erhålla mer än vad som svarar mot 75 procent av de till vederbörande utgående kontanta avlöningsförmånerna.

2) att förskottsvis under år 1919 må, till envar av de i motionen omhandlade befattningshavare i statens tjänst, utbetalas ett extra krigstidstillägg av 100 kronor per månad, intill dess kungörelse om krigstidstillägg för 1919 utfärdats och trätt i kraft, dock med enahanda begränsning, som angivits i punkt 1; samt

nr 11 av herrar *Bergman* och *Bellinder*, vilka hemställt, att för de befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöningsförmåner äro ojämnt fördelade på årets båda hälfter, beräkningen av det extra krigstidstillägget för 1918 måtte ske icke efter beloppet av den summa de skulle uppbära från 1 juli utan efter halva årsavlöningen;

nr 12, av herr *Rosén*, vilken hemställt, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 måtte besluta,

att extra krigstidstillägg till befattningshavare skall utgå med 33 $\frac{1}{3}$ procent å kontanta avlöningsförmåner under senare halvåret, dock lägst 2 kronor 50 öre och högst 5 kronor per dag (460, respektive 920 kronor för halvåret),

att extra krigstidshjälp skall utgå till befattningshavare med hälften av det enligt lagtima riksdagens beslut utgående beloppet och enligt samma grunder, dock med den ändring beträffande fjärde gruppen att befattningshavare, som har att under 1918 erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt (äkta makars taxeringar sammanräknade) från 3,000 kronor och däröver, skall åtnjuta sådan krigstidshjälp, samt

att sammanlagda beloppet av krigstidstillägg och krigstidshjälp icke må överstiga 60 procent av befattningshavares avlöningsförmåner under halvåret eller utgå med större belopp än 5 kronor per dag (920 kronor för halvåret);

dels ock inom *andra* kammaren

nr 6, av herr *Thore* m. fl., vilka gjort enahanda framställning som herr *Clason* m. fl. i sin inom första kammaren väckta motion nr 3,

nr 14, av herr *Leander* m. fl., vilka hemställt, att riksdagen ville *dels* besluta:

a) att ifråga om det extra krigstidstillägget det föreslagna minimum å 300 kronor måtte höjas till 414 kronor eller 2 kronor 25 öre per dag,

b) att krigstidshjälp, beräknad dels för befattningshavares hustru, om han vid juli månads ingång innevarande år var gift, dels för husföreståndarinna, vid samma tidpunkt anställd hos befattningshavare, som var änkling och underhöll barn under 15 års ålder, och dels för barn under 15 års ålder, vilka befattningshavare vid samma tidpunkt underhöll, skall utgå med hälften av det belopp, som ifråga om krigstidshjälp bestämts av årets lagtima riksdag och enligt av denna fastställda grunder,

c) att furirer och korpraler, som vid ifrågavarande tidpunkt voro änklingar och underhöll barn under 15 års ålder eller gifta, skola äga att en var uppbära en särskild krigstidshjälp av 90 kronor;

dels ock anvisa de medel som ytterligare må erfordras på grund av ovanstående höjning utöver vad Kungl. Maj:t äskat;

nr 15, av herr *Welin*, vilken hemställt, att riksdagen ville besluta, att, i överensstämmelse med de grundsatser, som följdes vid lagtima riksdagen 1918, krigstidshjälp för senare halvåret av 1918 må utgå åt befattningshavare i statens tjänst till ett belopp av hälften av det, som lagtima riksdagen 1918 beviljade för hela året 1918;

nr 24, av herr *Hage*, vilken hemställt, att riksdagen måtte besluta, att extra krigstidstillägg skall utgå med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 300 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, samt att härtill skall läggas *dels* s. k. grundplåt för varje befattningshavare med 1 krona per dag, d. v. s. med 184 kronor för tiden juli—december 1918, *dels* också krigstidshjälp med halva det belopp, som respektive befattningshavare skulle åtnjuta efter senaste taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt och med hänsyn till familjens sammansättning och storlek den 1 juli 1918, dock så att ingen må upp bära i extra krigstidstillägg inklusive grundplåt men exklusive krigstidshjälp mera än 700 kronor och ej heller mera än $\frac{3}{4}$ av de avlöningsförmåner, varå det procentuella krigstidstillägget beräknas, ävensom

att riksdagen måtte medgiva,

att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må under sistnämnda år, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas, utöver vad av 1918 års lagtima riksdag i sådant avseende medgivits, extra krigstidstillägg enligt ovan angivna grunder samt

att riksdagen måtte förklara, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) finnes beträffande krigstidstillägg stadgat, i den mån Kungl. Maj:t ej finner anledning att med avseende på sättet för utbetalningen häri vidtaga ändringar, ävensom

att riksdagen måtte med avseende på anskaffande av behövliga medel för ändamålet vidtaga de ändringar i Kungl. Maj:ts proposition, som befinnas lämpliga och nödvändiga;

nr 25, av herr *Eriksson* i Stockholm m. fl., vilka hemställt att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 måtte besluta, att det extra krigstidstillägget skall utgå med en tredjedel av de å

1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 500 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mer än 4 kronor 50 öre per dag, ej heller mera än 80 procent av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas;

nr 28, av herrar *Lövgren* i Nyborg och *Vennerström*, vilka gjort enahanda framställning som herr *Ström* i sin inom första kammaren väckta motion nr 10; samt

nr 31, av herr *Hage*, som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att det i Kongl. Maj:ts proposition nr 1 föreslagna extra krigstidstillägget skall för befattningshavare, som på grund av åtnjuten tjänstledighet för värnplikt vid 1918 års början erhållit minskning i krigstidstillägget, ökas med det belopp, varmed befattningshavarens krigstidstillägg av denna anledning reducerats.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

1918 års lag-
tima riksdag.

Det dyrtidsbidrag, som vid 1918 års lagtima riksdag beviljades statstjänarna, utgår i form av krigstidstillägg och krigstidshjälp.

I *krigstidstillägg* äger vederbörande befattningshavare i regel uppbära $33\frac{1}{3}$ procent av samtliga kontanta avlöningsförmåner, dock högst 4 kronor 50 öre för dag. Härtill kommer för flertalet befattningshavare en s. k. grundplåt å 365 kronor.

Till åtnjutande av *krigstidshjälp* äro vissa gifta eller eljest underhållspliktiga befattningshavare med viss lägre inkomst berättigade. Krigstidshjälpen utgår alltefter storleken av det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1918 har att erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt (äktas makars taxeringar sammanräknade), med följande belopp, nämligen vid en inkomst av

högst 1,000 kronor: med 150 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 75 kronor för vart barn;

från 1,000 till och med 2,000 kronor: med 120 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 60 kronor för vart barn;

från 2,000 till och med 3,000 kronor: med 90 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 45 kronor för vart barn; samt

från 3,000 till och med 4,000 kronor: med 60 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 30 kronor för vart barn.

Sammanlagda beloppet av en befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året får icke överstiga $(365 \times 4.50 + 365 =) 2,007$ kronor 50 öre.

Det belopp, som av lagtima riksdagen beräknades för sålunda beviljade krigstidstillägg och krigstidshjälp, uppgår till en summa av 94,000,000 kronor, fördelad på följande sätt:

Postverket	kronor	7,300,000
Telegrafverket	»	4,200,000
Statens järnvägar	»	32,000,000
Statens vattenfallsverk	»	600,000
Statens domäner	»	1,900,000
	Säger kronor	46,000,000

Andra huvudtiteln	»	2,300,000
Tredje »	»	200,000
Fjärde »	»	17,500,000
Femte »	»	8,500,000
Sjätte »	»	5,300,000
Sjunde »	»	5,700,000
Åttonde »	»	6,500,000
Nionde »	»	1,500,000
	Säger kronor	47,500,000

Postsparbanken, försäkringsinspektionen, försäkringsrådet, statens biografbyrå, patent- och registreringsverket, mynt- och justeringsverket, bankinspektionen, flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning	kronor	500,000
	Säger kronor	500,000
	Summa kronor	94,000,000

Av dessa belopp hava de vid de olika huvudtitlarna upptagna poster, tillhopa 47,500,000 kronor, anvisats å tilläggsstat för år 1918, medan den till sammanlagt 46,500,000 kronor upptagna kostnaden för

krigstidstillägg m. m. åt befattningshavare vid statens affärsdrivande verk och övriga ovan uppräknade institutioner syns böra utgå av samma medel, av vilka dessa verks och institutioners övriga omkostnader bestridas.

I fråga om dyrtidsbidrag för år 1919 har lagtima riksdagen medgivit, att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda för år 1919 beviljat, må, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas vad som enligt kungörelsen den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) skolat till respektive befattningshavare såsom krigstidstillägg vid utgången av varje avlöningsperiod utbetalas, därest samma kungörelse varit gällande även för år 1919, dock att dylikt förskott icke må utgå å den s. k. grundplåten.

*Kungl. Maj:ts
förslag.*

Beträffande de skäl, som av departementschefen åberopats till stöd för nödvändigheten att nu för riksdagen framlägga förslag i förevarande fråga, får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (sid. 3—8).

I fråga om principerna för nu föreslagna nya tillskott till statens befattningshavares löneförmåner, har departementschefen ansett det av förhållandena påkallat att så nära som möjligt ansluta sig till 1918 års lagtima riksdags beslut.

Härom har departementschefen vidare anfört följande:

»Enklast och ur många synpunkter mest tilltalande synes mig vara, att detta tillskott får formen av en utökning av det nu utgående procentuella krigstidstillägget. Däremot lärer det icke böra ifrågakomma att nu föreslå ökning även av krigstidshjälpen. En sådan ökning skulle, därest man anslöte sig till principerna för 1918 års krigstidshjälp, endast komma vissa befattningshavare till godo, medan andra bleve ställda helt utanför, vilket icke synes mig med rättvisa och billighet överensstämmande, och en eventuell utvidgning av krigstidshjälpen till nya kategorier av befattningshavare skulle, liksom en ändring av beloppen, framkalla en mängd svårlösta spörsmål, vilka säkerligen måste komma att fördröja frågans lösning.

Utgår man sålunda därifrån, att statens befattningshavare böra bispringas genom en förhöjning av det procentuella krigstidstillägget, så återstår att avväga denna förhöjning, vilket i sin ordning nära sammanhänger med bestämmandet av den tidpunkt, från vilken förhöjningen bör utgå. I sistnämnda avseende har i en av ovan omnämnda framställningar yrkats, att det supplerande krigstidstillägget skulle räknas från den 1 januari 1918, i en annan, att det skulle utanordnas för senare

hälften av året. Till förstnämnda hemställan kan jag icke ansluta mig, då det synes mig icke kunna eller böra ifrågasättas, att en höjning skulle ske för den del av året, under vilken Kungl. Maj:ts proposition på sin tid framlades och av riksdagen prövades. Däremot anser jag det väl motsvara de faktiska förhållandena, om det nya tillägget föreslås att utgå från och med den 1 juli 1918, enär dels denna tidpunkt faller efter avslutningen av den lagtima riksdagens samvaro och dels prisstegringen i alldeles särskild grad gjort sig gällande under de senaste månaderna. Därtill kommer, att halvårsskiftet ur formell synpunkt kan anses som en lämplig och bekväm utgångspunkt för utanordningen av ett extra tillägg.

Beträffande den procentsats, som bör föreslås för en sålunda till tiden bestämd förhöjning av krigstidstillägget, erinrar jag, att enligt meddelande från socialstyrelsen prisstegringen från den 1 juli 1918 till den 1 innevarande oktober beräknats så, att, medan densamma förstnämnda datum utgjorde 119 procent i förhållande till ställningen i maj 1914, hade densamma den 1 oktober 1918 nått upp till omkring 142 procent. Skillnaden utgör alltså 23 procent. Emellertid kan det icke förbises, att redan under tiden mellan 1918 års lagtima riksdags beslut och den 1 juli likaså en stark stegring ägt rum, nämligen enligt samma beräkning för tiden 1 april—1 juli från 103 till 119 procent, och att alltså den sammanlagda stegringen från den 1 april till den 1 oktober uppgår till 39 procent. Ej heller torde böra lämnas oanmärkt, att redan vid den tidpunkt, då 1918 års lagtima riksdags beslut trädde i verkställighet, krigstidstillägget icke tillfullo motsvarade den då inträdda prisökningen. Å andra sidan har vid tidigare behandling av hithörande frågor framhållits såsom oundvikligt, att statens befattningshavare, i likhet med det stora flertalet andra medborgare, själva finge bära någon del av dyrtidens börda. Denna grundsats måste alltså i stort sett vidhållas. Även statsfinansiella skäl göra det icke möjligt att nu föreslå så stor ökning av krigstidstillägget, som skulle fullt motsvara hela den konstaterade prisstegringen. Jag hänvisar därtill, att ökningen av statsutgifterna även enligt de förslag om extra krigstidstillägg åt statens befattningshavare och pensionärer, som nu komma att framläggas, beräknas till sammanlagt icke mindre än omkring 37,000,000 kronor.

Under sådana förhållanden har jag ansett mig böra stanna vid att för tiden från och med den 1 juli 1918 föreslå ett extra krigstidstillägg för befattningshavare i allmänhet av $33 \frac{1}{3}$ procent på varje befattningshavares löneförmåner, d. v. s. en fördubbling av det krigstidstillägg, som enligt

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 11 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.) 2

beslut av 1918 års lagtima riksdag skulle utgå under det senare halvåret innevarande år.

De lägst avlönade befattningshavarna synas emellertid böra komma i åtnjutande av ett förhållandevis något högre tillägg. Visserligen hava de ekonomiskt sämre lottade statstjänare, som hava familj att underhålla, bekommit en icke oväsentlig krigstidshjälp, varjämte den så kallade grundplåten alltid inneburit ett, procentuellt sett, tämligen avsevärt tillskott. Emellertid får det ej förglömmas, att dessa lägre befattningshavare, som redan under vanliga förhållanden måst iakttaga den största sparsamhet, till följd av de nuvarande levnadskostnaderna bragts i sådana ekonomiska svårigheter, att ett jämförelsevis kraftigare ingripande till förmån för dem måste anses vara av omständigheterna påkallat. Att riktigt avväga storleken av det extra krigstidstillägg, som bör lämnas dessa lägre avlönade statstjänare, erbjuder givetvis svårigheter. Å ena sidan måste en verklig och effektiv hjälp lämnas, å andra sidan fordra statsfinansiella skäl, att man ej går längre, än omständigheterna oundgängligen påkalla. Vid ett övervägande av på frågan inverkan synpunkter har jag ansett mig böra stanna vid att för dessa lägre befattningshavare föreslå ett minimitillägg av 300 kronor.

Ett extra krigstidstillägg av 300 kronor skulle emellertid för vissa befattningshavare, särskilt för dem, som jämte lön åtnjuta förmånen av fri kost och fri bostad, innebära ett lönetillskott, som vida överstege den av prisstegringen under året förorsakade ökningen av deras levnadskostnader. Därjämte måste det tagas i betraktande, att vissa befattningshavare endast uppbära en mindre del av sina inkomster från statstjänst. Då det synes mig riktigtast att icke nu föreslå sådant lönetillskott, att någon därigenom skulle komma i en förhållandevis bättre ställning, än vad av lagtima riksdagen åsyftades, anser jag därför erforderligt att i fråga om storleken av nämnda extra krigstidstillägg stadga den begränsning, att detsamma ej må överstiga 50 procent av den för halvåret utgående avlöning, varå krigstidstillägg beräknas.

Samma skäl, som på sin tid åberopats för en begränsning uppåt av det procentuella krigstidstillägget, torde tala för en maximigräns jämväl i fråga om det nu föreslagna extra krigstidstillägget. Tillräcklig anledning att i fråga om maximigränsens bestämmande följa andra normer än de av lagtima riksdagen antagna läser icke förefinnas, och föreslår jag sålunda, att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag.

Jämväl i övrigt torde med avseende å det extra krigstidstilläggets åtnjutande böra i tillämpliga delar gälla enahanda villkor och bestäm-

meler, som stadgats i kungörelsen av den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst.»

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle alltså extra krigstidstillägg utgå med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 300 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag, ej heller mera än hälften av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas.

Jämväl för år 1919 skulle extra krigstidstillägg enligt nu angivna grunder utbetalas såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som framdeles kan varda befattningshavare beviljat för år 1919.

Kostnaderna för av Kungl. Maj:t föreslagna extra tillägg hava beräknats på följande sätt:

för postverket	kronor	2,300,000	
» telegrafverket	»	2,250,000	
» statens järnvägar	»	11,000,000	
» statens vattenfallsverk	»	350,000	
» statens domäner	»	475,000	16,375,000

Andra huvudtiteln	kronor	600,000	
Tredje »	»	50,000	
Fjärde »	»	5,325,000	
Femte »	»	2,375,000	
Sjätte »	»	1,500,000	
Sjunde »	»	1,550,000	
Åttonde »	»	1,700,000	
Nionde »	»	390,000	13,490,000

Postsparbanken, försäkringsinspektionen, försäkringsrådet, statens biografbyrå, patent- och registreringsverket, mynt- och justeringsverket, bankinspektionen, flottans pensionskassa och folkskolläran- nas pensionsinrättning	kronor	135,000	135,000
	Summa kronor		30,000,000.

Av nämnda summa skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, under de särskilda huvudtitlarna såsom förslagsanslag anvisas å extra tilläggsstat för år 1918 tillhoppa 13,490,000 kronor.

Beträffande de affärsdrivande verken ävensom postsparbanken och övriga ovan uppräknade verk och institutioner har kostnaden för det extra krigstidstillägget ansetts böra utgå av samma medel, av vilka dessa verks och institutioners övriga omkostnader bestridas, varvid för statens järnvägars del tillfälligt lån skulle bliva för ändamålet erforderligt.

Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 framlagda förslag innefattar därjämte, att förskott skall för år 1919, utöver vad lagtima riksdagen redan i sådant avseende beslutat, utbetalas å vederbörandes avlöning i enlighet med av Kungl. Maj:t angivna grunder.

*Till utskotte:
inkomna
framställ-
ningar.*

Till utskottet har därjämte inkommit ett stort antal framställningar från särskilda grupper av statens befattningshavare och enskilda dylika, i allmänhet avseende höjning av det extra dyrtidsbidraget utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Ett flertal resolutioner från sammankomster och möten av statens personal för dryftande av gemensamma ekonomiska frågor hava även överlämnats till utskottet.

**Utskottets
yttrande.**

Det av årets lagtima riksdag beslutade, i form av krigstidstillägg och krigstidshjälp utgående dyrtidsbidraget till statens befattningshavare var till storleken avvägt med hänsyn till den stegring i levnadsomkostnaderna, som inträffat under senare delen av år 1917 och de första månaderna av innevarande år. Emellertid har departementschefen, på sätt han närmare utvecklat, ansett den ytterligare stegring i levnadsomkostnaderna, som på senaste tiden uppstått, nödvändigögra ytterligare åtgärder till beredande av ökat dyrtidsbidrag åt statens befattningshavare. Utskottet delar den uppfattning, vilken sålunda kommit till uttryck i departementschefens till statsrådsprotokollet gjorda uttalanden, men har i fråga om arten och omfattningen av det sålunda ifrågasatta extra dyrtidsbidraget funnit omständigheterna påkalla mera vittgående åtgärder, än som av Kungl. Maj:t föreslagits. Utskottet bortser härvid icke från de betydande merkostnader, som genom ett sådant utsträckande av dyrtidsbidraget komma att drabba statskassan, men då denna utsträckning enligt utskottets mening är oundgängligen erforderlig, hava de finansiella betänkligheterna fått träda i bakgrunden. Utskottet, som har att framdeles avgiva yttrande rörande sättet för täckningen av dessa ökade kostnader, vill emellertid redan nu meddela, att, enligt vad utskottet hos chefen för finansdepartementet inhämtat, kassafondens ställning

enligt numera inkomna uppgifter är på grund av väsentlig ökning på vissa inkomstitlar sådan, att de vid ett bifall till utskottets förevarande förslag uppkommande merkostnaderna torde kunna utan större olägenhet bestridas av nämnda fond, i den mån ifrågavarande merkostnader icke skola enligt utskottets nedan framställda förslag bestridas av vederbörande verks egna inkomster eller, vad angår statens järnvägar, av tillfälliga lånemedel.

Kungl. Maj:ts förslag, vilket avser att allenast i form av krigstidstillägg fördela detta extra tillskott, har utskottet ansett böra, såsom av vissa motionärer ifrågasatts, kompletteras med en särskild extra krigstidshjälp, vilken bör komma lägre inkomstagare med försörjningsskyldighet till godo. Till frågan om storleken av och grunderna för åtnjutande av sistnämnda förmån återkommer utskottet här nedan.

I huvudsak ansluter sig utskottet beträffande grunderna för såväl det extra krigstidstillägget som den extra krigstidshjälpen till innevarande års lagtima riksdags beslut i motsvarande ärende.

Det av Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagda förslaget innebär i avseende å extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918, att nämnda extra tillägg skall, i likhet med redan förut utgående dylik förmån, beräknas efter 33 $\frac{1}{3}$ procent å avlöningen.

Extra krigstidstillägg.

Utskottet har visserligen i likhet med ett flertal motionärer funnit de med utgångspunkt från nämnda procentsats föreslagna tillskotten väl knappt avmätta, men utskottet har dock icke ansett sig kunna föreslå en allmän höjning av den tillämpade procentsatsen. I stället har utskottet i anslutning till av herr Hage i motionen nr 24 inom andra kammaren framställt yrkande funnit sig böra föreslå, att till varje befattningshavare skall, utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits, utgå ett belopp av en krona om dagen eller för halvåret i dess helhet 184 kronor, d. v. s. samma belopp, som kan anses belöpa på halvåret av den av lagtima riksdagen flertalet befattningshavare tilldelade s. k. grundplåten. Detta ytterligare bidrag av en krona om dagen bör emellertid enligt utskottets mening icke tilldelas allenast den personal, som enligt gällande bestämmelser är berättigad till denna grundplåt, utan såsom extra krigstidstillägg uppbäras av samtliga befattningshavare i statens tjänst för den tid, de uppbära procentuellt extra krigstidstillägg, med det undantag beträffande vissa lärare, som nedan föreslås. I samband härmed har utskottet ansett sig böra vidtaga den jämkningen i Kungl. Maj:ts förslag, att minimibeloppet, som av Kungl. Maj:t föreslagits till 300 kronor för tiden 1 juli—31 december, bestämmas till 1 krona 75 öre om dagen

eller med inberäkning av nyssnämnda 1 krona om dagen till 2 kronor 75 öre om dagen, d. v. s. 506 kronor för senare halvåret. Det av Kungl. Maj:t föreslagna maximibeloppet, 4 kronor 50 öre om dagen, anser utskottet böra bibehållas beträffande det procentuella extra krigstidstillägget. Med inräkning av det särskilda extra krigstidstillägget av en krona om dagen, kommer alltså maximum i verkligheten att utgöra 5 kronor 50 öre om dagen eller 1,012 kronor för halvåret i dess helhet.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen, att ingen skulle i extra krigstidstillägg äga uppbära mer än hälften av avlöningsförmånerna, har utskottet vidare, för att särskilt tillgodose de svagast avlönade personalgrupperna, ansett böra ändras till tre fjärdedelar av samma avlöningsförmåner. Genom de ändringar utskottet sålunda vidtagit i Kungl. Maj:ts förslag har utskottet tillmötesgått framställningar från ett flertal motionärer, vilka hemställt om minimibeloppets höjning till 500 kronor, samt även i viss utsträckning biträtt de väckta förslagen om en allmän höjning av det extra krigstidstillägget. Likaledes hava i utskottets förslag beaktats de motionsvis framställda kraven på mildrande av det extra krigstidstilläggets begränsning.

Utskottet har ej förbisett, att i vissa fall de sålunda föreslagna beloppen kunna bliva väl höga. Särskilt gäller detta den ogifta personal, som äger åtnjuta fri kost i full utsträckning. Utskottet har därför ansett, att i dylika fall det extra krigstidstillägget skall utgå med lägre belopp än det av utskottet för befattningshavare i allmänhet föreslagna, dock i intet fall av denna anledning med mindre än 50 procent av den kontanta avlöningen, därvid emellertid utskottet funnit det böra inrymmas åt Kungl. Maj:t befogenhet att, därest särskilda förhållanden visa sig föreligga, höja krigstidstillägget härutöver och till det belopp, som utgår enligt de för övriga befattningshavare gällande grunder. Då enligt utskottets mening något dröjsmål med utbetalningen av det extra krigstidstillägget icke får förorsakas av den för fastställande av ovan berörda begränsning erforderliga utredningen, torde lämpligen i en blivande författning i ämnet kunna föreskrivas, att för personal, som här ovan avses, det extra krigstidstillägget tills vidare utbetalas med den begränsning, att detsamma icke får överstiga 50 procent av avlöningen, varefter det efter verkställd utredning läser få ankomma på särskild prövning, huruvida ytterligare medel böra såsom extra krigstidstillägg utbetalas.

Beträffande grunderna i övrigt för det extra krigstidstilläggets

utgående ansluter sig utskottet i huvudsak till Kungl. Maj:ts förslag, att härför skola i tillämpliga delar gälla de i överensstämmelse med lagtima riksdagens beslut i kungörelsen den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst intagna bestämmelserna rörande krigstidstilläggs uppbärande. Härvid bör emellertid enligt utskottets mening ytterligare iakttagas följande.

För befattningshavare, som av statens medel åtnjuta lön eller arvode för två eller flera befattningar, böra ovan stadgade minimi- och maximibelopp för det extra krigstidstillägget avse den sammanlagda avlöning, som han uppbär. Likaledes bör iakttagas, att det oberoende av avlöningens storlek utgående extra krigstidstillägget av 1 krona för dag skall utgå för endast en av befattningarna, nämligen den, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken befattningshavaren först blivit befordrad. Den i förordningens § 3 stadgade begränsning för den, som uppburit s. k. grundplåt av 365 kronor, bör sålunda enligt utskottets mening icke tillämpas i fråga om det extra krigstidstillägget utan ersättas av nu angivna bestämmelser.

Sådan lärare vid statens läroanstalt, som icke äger åtnjuta avlöning under ferier, må, jämväl för den tid efter den 1 juli 1918, under vilken han på grund härav icke uppbär avlöning, åtnjuta det extra krigstidstillägget å 1 krona för dag, för så vitt antingen han erhållit förordnande å sin befattning före början av höstterminen år 1918 och förordnandet avser hela terminen eller han eljest tjänstgjort under densamma i dess helhet.

Såsom utskottet ovan anført har utskottet med anledning av flera motionsvis därom framställda förslag ansett sig böra tillstyrka, att även en extra krigstidshjälp nu utbetalas till vissa försörjningspliktiga befattningshavare. Utskottet har därvid funnit, att denna extra krigstidshjälp lämpligen bör bestämmas till hälften av de särskilda belopp, som av lagtima riksdagen i fråga om den då medgivna krigstidshjälpen beslutats. Jämväl beträffande grunderna för åtnjutande av nu ifrågavarande förmån bör i huvudsak gälla vad av lagtima riksdagen i sådant avseende fastslagits. Dock synes rätten att uppbära extra krigstidshjälp böra utsträckas att gälla personer, vilka under år 1918 hava att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt för ett beräknat belopp av högst 6,000 kronor (för närvarande högst 4,000 kronor).

*Extra krigs-
tidshjälp.*

Extra krigstidshjälp bör följaktligen nu utgå i nedanstående inkomstgrupper med följande belopp, nämligen vid en inkomst av:

högst 1,000 kronor: med 75 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 37 kronor 50 öre för vart barn;

från 1,000 till och med 2,000 kronor: med 60 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 30 kronor för vart barn;

från 2,000 till och med 3,000 kronor: med 45 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 22 kronor 50 öre för vart barn;

från 3,000 till och med 6,000 kronor: med 30 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 15 kronor för vart barn.

Särskild extra krigstidshjälp enligt kungörelsens § 11 mom. 2 bör däremot icke tillkomma försörjningspliktiga furirer och korpraler, då dessa enligt utskottets förslag skola, i likhet med övriga befattningshavare, komma i åtnjutande av det särskilda extra krigstidstillägget av en krona om dagen.

Då det extra krigstidstillägget hänför sig endast till senare halvåret 1918, bör även den extra krigstidshjälp avse denna tid och följaktligen utgångspunkten för rätten att komma i åtnjutande av denna förmån bliva den 1 juli 1918.

Samman-
ställning.

Sammanlagda beloppen av såväl vid lagtima riksdagen beviljade krigstidstillägg (jämte grundplåt) och krigstidshjälp som nu dels av Kungl. Maj:t dels av utskottet föreslagna extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp, allt fördelat på tiden juli—december 1918, framgå av nedanstående tablå. (Huru siffrorna ställa sig för hela året, beräknade enligt utskottets förslag, framgår av tabellen å sid. 30 och 31.)

	Kungl. Maj:ts förslag:		Utskottets förslag:	
	Belopp.	%.	Belopp.	%.
<i>Fast årlig lön 1,000 kr.:</i> ogift	599:—	120	724:—	145
gift	674:—	135	874:—	175
» med 3 barn	786:—	157	1,099:—	220
<i>Fast årlig lön 1,500 kr.:</i> ogift	733:—	98	939:—	125
gift	793:—	106	1,059:—	140
» med 3 barn	883:—	118	1,239:—	165
<i>Fast årlig lön 2,000 kr.:</i> ogift	849:—	85	1,033:—	103
gift	909:—	91	1,153:—	115
» med 3 barn	999:—	100	1,333:—	133

	Kungl. Maj:ts förslag:		Utskottets förslag:	
	Belopp	%	Belopp	%
<i>Fast årlig lön 3,000 kr.:</i> ogift	1,183: —	79	1,367: —	91
gift	1,228: —	82	1,457: —	97
» med 3 barn	1,296: —	86	1,592: —	106
<i>Fast årlig lön 4,000 kr.:</i> ogift	1,516: —	76	1,700: —	85
gift	1,546: —	77	1,760: —	88
» med 3 barn	1,591: —	80	1,850: —	93
<i>Fast årlig lön 5,000 kr.:</i> ogift	1,832: —	73	2,016: —	81
gift			2,046: —	82
» med 3 barn			2,091: —	84
<i>Fast årlig lön 6,000 kr.:</i> ogift	1,832: —	61	2,016: —	67
gift			2,046: —	68
» med 3 barn			2,091: —	70
<i>Fast årlig lön 8,000 kr.:</i>	1,832: —	46	2,016: —	50
<i>Fast årlig lön 10,000 kr.:</i>	1,832: —	37	2,016: —	40

Av ovanstående tablå vill det synas, som om de utav utskottet föreslagna tilläggen ifråga om familjeförsörjare med 1,000 kronors årlig lön bleve högre än vad som betingas av levnadskostnadernas stegring. Emellertid torde tilläggen, procentuellt sett, i regel icke vara så stora, som tablåen giver vid handen. Det måste nämligen ihågkommas, att dessa befattningshavare, banvakter och därmed jämställda, ofta hava fri bostad samt att deras lön alltså rätteligen uppgår till mera än det kontanta belopp, varå krigstidstillägg eller krigstidshjälp utgår. Visserligen hava kostnaderna för bostad stigit under kristiden, vadan alltså förmånen av fri bostad i och för sig kan sägas innebära ett dyrtidstillägg. Stegningen av bostadskostnaderna är dock jämförelsevis låg. Om därför den under kristiden inträdda ökningen i värdet utav fri bostad sammanlægges med redan utgående och av utskottet föreslagna kontanta dyrtidstillägg, uppgår denna summa, jämförd med avlöningsförmånernas sammanlagda belopp, till ett procentuellt räknat avsevärt lägre belopp än tablåen synes giva vid handen.

Till belysande av huru de av utskottet föreslagna dyrtidsbidragen, sammanräknade med enligt lagtima riksdagens beslut utgående krigstidstillägg och krigstidshjälp, ställa sig i jämförelse med de dyrtidsbidrag, som tillerkänts motsvarande befattningshavare i Danmark och Norge, har utskottet låtit upprätta en å sid. 30—31 intagen tabell.

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 11 saml. 1 avd. 1 häft. (Nr 1.) 3

Vissa motions-
vis framställ-
da förslag.

Genom vad utskottet ovan anfört torde följande motioner, i vad de avse extra dyrtidsbidrag för 1918 års senare hälft, få anses besvarade, nämligen:

inom *första* kammaren

- nr 3 av herr Clason m. fl.
- nr 9 av herr Welander,
- nr 10 av herr Ström och
- nr 12 av herr Rosén,

inom *andra* kammaren

- nr 6 av herr Thore m. fl.,
- nr 14 av herr Leander m. fl.,
- nr 15 av herr Welin,
- nr 24 av herr Hage,
- nr 25 av herr Eriksson i Stockholm och
- nr 28 av herrar Lövgren och Vennerström.

I detta sammanhang återstår alltså att behandla herrar Bergmans och Bellinders motion nr 11 i första kammaren samt herr Hages motion nr 31 i andra kammaren.

Beträffande förstnämnda motion, som avser, att för de befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöningsförmåner äro ojämnt fördelade på årets båda hälfter, beräkningen av det extra krigstidstillägget för år 1918 skulle ske icke efter beloppet av den summa, de skulle uppbära från 1 juli utan efter halva årsavlöningen, har utskottet funnit, att densamma huvudsakligen torde hänföra sig till förhållandena i fråga om viss lärarpersonals avlöning. Då utskottet emellertid icke ansett uteslutet, att en eventuell utjämning beträffande denna personalgrupp kan medföra vidsträcktare konsekvenser, har utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka motionen. Utskottet vill härvid erinra, att det ovan föreslagna medgivandet för vissa lärare att även under ferierna åtnjuta extra krigstidstillägg av en krona om dagen medför en väsentlig utjämning i av motionärerna avsedd riktning.

Vad slutligen angår det av herr Hage väckta förslaget, att det extra krigstidstillägget skulle för befattningshavare, som på grund av åtnjuten tjänstledighet för värnplikt vid 1918 års början erhållit minskning i krigstidstillägget, ökas med det belopp, varmed befattningshavarens krigstidstillägg av denna anledning reducerats, kan utskottet icke tillstyrka detta förslag, då detsamma skulle i sak innebära en avvikelse från lagtima riksdagens beslut och det icke ansetts lämpligt att i detta sammanhang vidtaga ändring på sätt nu påyrkats.

För att så tillförlitligt som möjligt kunna beräkna kostnaderna för genomförandet av förslaget om extra krigstidstillägg och krigstidshjälp under senare halvåret 1918, har utskottet låtit inforskaffa särskilda uppgifter från vederbörande kassamyndigheter såväl i fråga om beloppen av under första halvåret verkställda utbetalningar av ifrågavarande medel som beträffande antalet befattningshavare, som under samma tid uppburit nämnda förmåner, ävensom deras fördelning i vissa särskilda löneklasser. En sammanställning av de sålunda inkomna uppgifterna återfinnes här nedan.

Kostnadsberäkningar.

Sammanställning

rörande ungefärliga beloppen av utbetalt krigstidstillägg (-hjälp) januari—juni 1918 samt antalet befattningshavare, som uppburit dessa förmåner.

	Ämbetsverk i allmänhet	Affärsverken	Länsstyrelserna	Summa
Löneklasser:	antal befattningshavare	antal befattningshavare	antal befattningshavare	summa befattningshavare
— 875 kronor	13,023	2,104	816	15,943
876—1,000 »	1,528	2,515	174	4,217
1,001—1,200 »	2,465	1,525	259	4,249
1,201—1,500 »	3,691	10,051	469	14,211
1,501—1,800 »	4,556	9,651	488	14,695
1,801—2,100 »	2,481	12,580	335	15,396
2,101—2,400 »	1,793	3,030	284	5,107
2,401—2,700 »	1,656	1,106	351	3,113
2,701—3,000 »	1,376	1,124	299	2,799
3,001—5,000 »	3,474	4,946	2,077	10,497
5,001— »	2,337	547	1,296	4,180
Summa befattningshavare	38,380	49,179	6,848	94,407
Utbetalda belopp:	kronor	kronor	kronor	summa kr.
Grundplåt ¹	8,886,765	17,324,045	2,111,405	28,322,215
Procentuellt krigstidstillägg jan.—juni	10,325,237	14,363,803	3,515,515	28,204,555
Krigstidshjälp	2,815,210	5,756,423	239,321	8,810,954
Summa kronor	22,027,212	37,444,271	5,866,241	65,337,724

¹ Större delen av arméns (marinens) militära personal (12,000) har ej uppburit grundplåt.

Med ledning av dessa uppgifter har utskottet, i den mån så kunnat ske, låtit utarbета ungefärliga beräkningar av kostnaderna för genomförandet av de olika förslag, som i detta ärende framlagts. Följande tablå utvisar sammanlagda kostnaden för varje särskilt förslag ävensom utgiftsökningen i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

F ö r s l a g	Krigstids-	Krigstidshjälp	Summa	Ökning i för-
	tillägg			hållande till
	Kr.	Kr.	Kr.	Kungl. Maj:ts
				förslag
				Kr.
Kungl. Maj:t	31,120,000 (avrundat 30,000,000)	—	31,120,000 (avrundat 30,000,000)	—
Motion 3/I Clason, 6/II Thore	47,760,000	—	47,760,000	16,640,000
» 12/I Rosén	38,850,000	1,620,000	40,270,000	9,350,000
» 14/II Leander	34,875,000	4,420,000	39,295,000	8,175,000
» 15/II Welin	31,120,000	4,405,000	35,525,000	4,405,000
» 24/II Hage	43,440,000	4,405,000	47,845,000	16,725,000
» 25/II Eriksson i Stockholm	43,120,000	—	43,120,000	12,000,000
» 10/I Ström, 28/II Löfgren	55,000,000	—	55,000,000	23,880,000

Sammanlagda kostnadsökningen beträffande det extra krigstidstillägget för det av utskottet nu framlagda förslaget, bortsett från de ifrågasatta inskränkningarna för personal, som åtnjuter fri kost, uppgår i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag till omkring 16,000,000 kronor. Med hänsyn till dessa inskränkande bestämmelser har utskottet emellertid funnit, att kostnadsökningen för genomförandet av utskottets förslag bör kunna begränsas till omkring 15,400,000 kronor.

I fråga åter om den extra krigstidshjälpen skulle utskottets förslag draga en merkostnad av omkring 4,600,000 kronor. Såväl det extra krigstidstillägget som den extra krigstidshjälpen skulle alltså vid bifall till utskottsförslaget komma att medföra en ökad kostnad av 20,000,000 kronor. Då Kungl. Maj:t i avrundat tal beräknat kostnaden för det i propositionen nr 1 framlagda förslaget till 30,000,000 kronor, kan för genomförandet av utskottets förslag beräknas ett belopp av omkring 50,000,000 kronor.

I enlighet med de beräkningar, utskottet låtit verkställa, skulle sistnämnda summa fördela sig på följande sätt:

	Extra krigs-	Extra krigs-	Summa
	tidstillägg	tidshjälp	
	Kr.	Kr.	Kr.
Affärsdrivande verken	24,420,000	2,980,000	27,400,000
Huvudtitlarna	20,735,000	1,615,000	22,350,000
Postsparbanken m. fl. verk	245,000	5,000	250,000
Summa	45,400,000	4,600,000	50,000,000

Sammanlagda för de affärsdrivande verken beräknade beloppet, 27,400,000 kronor, skulle för de särskilda verkens vidkommande fördela sig på följande sätt:

	Extra krigs-	Extra krigs-	Summa
	tidstillägg	tidshjälp	
	Kr.	Kr.	Kr.
Postverket	2,900,000	300,000	3,200,000
Telegrafverket	3,835,000	240,000	4,075,000
Statens järnvägar	16,700,000	2,300,000	19,000,000
Statens vattenfallsverk	385,000	65,000	450,000
Statens domäner	600,000	75,000	675,000
Summa	24,420,000	2,980,000	27,400,000

Vad därefter beträffar de för övriga verk beräknade beloppen, böra dessa i vad de belöpa å postsparbanken m. fl. verk i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag utgå av de medel, av vilka verkets omkostnader i övrigt bestridas.

Fördelningen av de utgifter slutligen av ifrågakvarande art, vilka böra bestridas genom anslag å vederbörliga huvudtitlar, uppgående till sammanlagt 22,350,000 kronor, framgår av följande specifikation:

	Extra krigs-	Extra krigs-	Summa
	tidstillägg	tidshjälp	Kr.
	Kr.	Kr.	Kr.
Andra huvudtiteln	860,000	65,000	925,000
Tredje »	134,000	1,000	135,000
Fjärde »	7,000,000	500,000	7,500,000
Femte »	4,450,000	525,000	4,975,000
Sjätte »	2,350,000	150,000	2,500,000
Sjunde »	2,630,000	200,000	2,830,000
Attonde »	2,720,000	130,000	2,850,000
Nionde »	591,000	44,000	635,000
Summa	20,735,000	1,615,000	22,350,000

Ovannämnda för de särskilda huvudtitlarna angivna slutsummor böra enligt utskottets mening såsom förslagsanslag uppföras å extra tilläggsstat för år 1918.

I fråga om täckningen av övriga kostnader av ifrågavarande art, vilka ännu icke här berörts, torde även med den av utskottet föreslagna ökningen av Kungl. Maj:ts förslag utgifterna härför kunna i avseende å postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk bestridas av samma medel som övriga omkostnader för verken i fråga. Däremot lärer så icke, som närmare framgår av propositionen, vara förhållandet vad statens järnvägar beträffar. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag torde därför det belopp, som beräknats erforderligt för beredande av extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp åt befattningshavare i sistnämnda verk, böra under titel utgifter för kapitalökning anvisas verket såsom tillfälligt lån mot återbetalningsskyldighet framdeles. Vad slutligen angår statens domäner torde det erforderliga beloppet kunna till åtminstone större delen täckas genom den behållning, som väntas uppstå därigenom att de verkliga utgifterna för 1918 års krigstidstillägg och krigstidshjälp väsentligt understiga de beräknade. I varje fall bör utgiften drabba nämnda verks omkostnadsstat.

Förskott
under år
1919.

Kungl. Maj:t har slutligen i förenämnda proposition framlagt förslag rörande det extra krigstidstilläggets utgående jämväl för år 1919. Detta överensstämmer med vad av lagtima riksdagen beslutats beträffande det då medgivna krigstidstillägget. Då utskottet emellertid nu

vidtagit vissa förhöjningar i Kungl. Maj:ts förslag, bör enligt utskottets mening även i fråga om detta förskott vissa ändringar vidtagas.

Utskottet utgår härvid från att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan bliva befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, skall under sistnämnda år, tills bestämmelser i ämnet utfärdats och trätt i kraft, utbetalas, utöver vad av 1918 års lagtima riksdag medgivits, extra krigstidstillägg med en tredjedel av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas. Det särskilda extra krigstidstillägget av en krona om dagen skulle alltså icke utgå i förskott. Av utskottet här ovan föreslagna minimi- och maximibegränsningar av det procentuella extra krigstidstillägget böra jämväl gälla i fråga om nu behandlade förskott, vad minimibeloppet angår dock med den ändring, att, därest sammanlagda beloppet av de förskott en befattningshavare har att enligt såväl lagtima som urtima riksdagens beslut uppbära, skulle understiga 3 kronor 50 öre om dagen, nu ifrågavarande förskott höjes med det belopp, som erfordras för sammanlagda förskottens uppbringande till nyssnämnda siffra; dock att förskotten i intet fall må överstiga det avlöningsbelopp, varå krigstidstillägg beräknas.

De motionsvis framställda yrkandena om annan grund för förskottets beräkning har utskottet icke kunnat biträda.

Utskottet vill slutligen uttala, att det av utskottet sålunda framlagda förslaget enligt utskottets mening icke får anses prejudicerande i fråga om arten och omfattningen av ett blivande beslut om dyrtidsbidrag för år 1919 åt statens befattningshavare.

Med anledning av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

A. I) för beredande av extra krigstidstillägg och extra krigstidshjälp för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst

a) å extra tilläggsstat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag

under andra huvudtiteln.....	kronor	925,000: —
» tredje »	»	135,000: —
» fjärde »	»	7,500,000: —
» femte »	»	4,975,000: —
» sjätte »	»	2,500,000: —
» sjunde »	»	2,830,000: —
» åttonde »	»	2,850,000: —
» nionde »	»	635,000: —

b) medgiva, att i fråga om befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka anslag här ovan icke beräknats, extra krigstidstillägg må utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

c) å extra tilläggsstat för år 1918 anvisa under titel utgifter för kapitalökning ett förslagsanslag högst 19,000,000 kronor att av tillfälliga lånemedel mot återbetalningsskyldighet utanordnas till statens järnvägar.

II) besluta att,

a) det extra krigstidstillägget skall till varje befattningshavare utgå *dels* med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägg beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 1 krona 75 öre om dagen, med sistnämnda belopp, dock med iakttagande av att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag, *dels ock* därutöver med 1 krona om dagen,

dock att det sammanlagda extra krigstidstillägget ej må överstiga i fråga om ogift personal, som äger åtnjuta fri kost i full utsträckning, hälften av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, därest ej Kungl. Maj:t i särskilt fall annorlunda förordnar, i vilken händelse krigstidstillägget dock ej må överstiga tre fjärdedelar av samma avlöningsförmåner, samt beträffande övrig personal tre fjärdedelar av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas.

b) den extra krigstidshjälpen skall till befattningshavare eller, om han avlidit efter juni månads

utgång, till hans stärbhusdelägare utgå, då det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1918 har att erlägga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt (äkta makars taxeringar sammanräknade), utgör

högst 1,000 kronor: med 75 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 37 kronor 50 öre för vart barn;

från 1,000 till och med 2,000 kronor: med 60 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 30 kronor för vart barn;

från 2,000 till och med 3,000 kronor: med 45 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 22 kronor 50 öre för vart barn; samt

från 3,000 till och med 6,000 kronor: med 30 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 15 kronor för vart barn.

III) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget och den extra krigstidshjälpen skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i ovan berörda kungörelse finnes stadgat, med iakttagande

dels att den i § 9 stadgade tidpunkten ändras till den 1 juli 1918,

dels att för befattningshavare, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, skola ovan stadgade minimi- och maximitbelopp för det extra krigstidstillägget avse den sammanlagda avlöning, som han uppbär, samt att det oberoende av avlöningens storlek utgående extra krigstidstillägget av en krona för dag skall utgå för endast en av befattningarna, nämligen den som medför högsta avlöningen eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken befattningshavaren först blivit befördrad,

dels ock att sådan lärare vid statens läroanstalt, som icke äger åtnjuta avlöning under ferier, må, jämväl för den tid efter den 1 juli 1918, under vilken han på grund härav icke uppbär avlöning, åtnjuta det extra krigstidstillägget av en krona för dag, för så vitt

antingen han erhållit förordnande å sin befattning före början av höstterminen år 1918 och förordnandet avser hela terminen eller han eljest tjänstgjort under densamma i dess helhet.

IV) medgiva

a) att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må under sistnämnda år, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas extra krigstidstillägg enligt ovan för procentuellt tillägg angivna grunder, med iakttagande att befattningshavare skall uppbära minst så stort belopp, att till honom å 1919 års krigstidstillägg utbetalade förskott enligt såväl 1918 års lagtima riksdags beslut som nu angivna grunder uppgå till sammanlagt 3 kronor 50 öre om dagen; dock att ingen må i förskott å 1919 års krigstidstillägg uppbära tillhoppa mera än avlöningens belopp; och

b) att härför erforderliga belopp må utgå beträffande befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka särskilt anslag för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 icke av sagda års lagtima riksdag beräknats, av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas; samt

beträffande övriga befattningshavare av de medel, som för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 blivit å 1919 års riksstat särskilt avsatta.

B. besluta att följande motioner, i vad de avse förevarande proposition och i den mån de icke kunna anses genom utskottets ovan under A gjorda hemställan besvarade, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, nämligen.

inom första kammaren:

- 1) nr 3 av herr Clason m. fl.,
- 2) nr 9 av herr Welander,
- 3) nr 10 av herr Ström,
- 4) nr 11 av herrar Bergman och Bellinder,
- 5) nr 12 av herr Rosén;

inom andra kammaren:

- 6) nr 6 av herr Thore m. fl.,
- 7) nr 14 av herr Leander m. fl.,
- 8) nr 15 av herr Welin,
- 9) nr 24 av herr Hage,
- 10) nr 25 av herr Eriksson i Stockholm m. fl.,
- 11) nr 28 av herrar Lövgren i Nyborg och Vennerström.

C. avslå motionen nr 31 i andra kammaren av herr Hage.

Stockholm den 22 november 1918.

På utskottets vägnar:

JOHAN BECK-FRIIS.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren: herrar friherre *Beck-Friis*, *Strömberg*, *Wrangel*, *Berglund*, *Widell*,
Fagerlin, *Wavrinsky*, *Jeansson*, *Stålberg*, *Rosén*, *Edvard Larson* och *Bergman* samt
av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Andersson* i Skivarp, *Olofsson*,
Bärg i Katrineholm, *Sävström*, *Hederstierna*, *Leander*, *Törnkvist*, *Olsson* i Broberg, *Andersson*
i Gävle och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Reservation:

av herr Wrangel, som anför:

»Att ett kraftigt extra krigstidstillägg för statens befattningshavare för senare halvåret 1918 är nödvändigt, därom torde icke några delade meningar vara rådande. Utskottet har också under punkt II) föreslagit sådant tillägg med belopp, som högst väsentligt överstiga vad Kungl. Maj:t för ändamålet äskat, samt därutöver en extra krigstidshjälp, uppgående till 50 procent av den för året förut beviljade. I förevarande punkt har utskottet dessutom, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, hemställt, att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må utgå under sistnämnda år, intill dess riksdagen i ärendet fattat nytt beslut.

För min del kan jag icke finna denna hemställan välbefogad. Världskriget torde väl nu kunna anses faktiskt avslutat. Och därmed har säkerligen dyrtiden nått sin kulmen. Levnadskostnaderna i Sverige hava i synnerhet under innevarande år stigit mera än i de flesta andra länder, och härtill hava bland annat bidragit åtskilliga omständigheter, som icke ägt sin motsvarighet annorstädes. Jag syftar särskilt på bränslekommissionens verksamhet och på det hos oss gällande högre diskontot.

Genom krigsförsäkringspremiernas nyligen skedda sänkning till mindre än en tiondedel av vad de förut varit hava sjöfrakterna högst avsevärt nedgått; en ytterligare sänkning av dessa premier kommer utan tvivel snart att möjliggöras och därigenom även en förnyad reduktion av sjöfrakterna; och en liknande inverkan skall otvivelaktigt åstadkommas, så snart våra handelsfartyg kunna erhålla bunkerkol i främmande hamnar. Då härtill kommer, att handelsfartygen — av kända orsaker — härefter böra kunna utföra sina resor på betydligt kortare tider än under kriget, synes det mig uppenbart, att tillförseln av livsförnödenheter till vårt land inom kort skall bliva ofantligt mycket rikligare än under de närmast flydda åren. I och med detsamma kommer givetvis en högst betydande sänkning av varupriserna här i landet att

inträffa. Och en sådan sänkning av priserna å livsförnödenheter, vilken för övrigt redan gjort sig märkbar inom skilda områden, torde väl utan gensägelse vara det bästa och mest effektiva medlet att för hela vårt folk bereda lättnad i dyrtidens tryck.

Nu vågar jag emellertid hålla före, att ett redan under innevarande månad fattat beslut om utbetalande av extra krigstidstillägg även under nästa år till så höga belopp, som utskottet föreslagit, vore en åtgärd, som icke oväsentligt skulle motverka den av alla efterlängtade och eftersträfvade sänkningen av varupriserna. Ty de betydande summor, som denna åtgärd skulle kräva, måste huvudsakligen uttagas dels genom ökade skatter, vilka i sin ordning bland annat fördyra våra industrialster, dels genom ökade avgifter — frakter, taxor, porton m. m. — inom statens affärsdrivande verk, vilka avgifter naturligtvis fördyra hela den stora allmänhetens levnadsomkostnader.

Intill dess att nästa riksdags beslut i ärendet trätt i kraft, skall ju i varje fall av årets lagtima riksdag beslutade krigstidstillägg utgå. Att detta tillägg under tiden alltjämt kommer att vara behöfligt, kan man visserligen på goda grunder taga för avgjort; men om därutöver även det nu föreslagna extra krigstidstillägget skall utbetalas jämväl under år 1919, intill dess riksdagens beslut i ärendet trätt i kraft, kan det väl icke undgås, att riksdagen vid sitt besluts fattande kommer att i viss mån hava sina händer bundna.

Med stöd av dessa synpunkter har jag icke kunnat biträda förslaget i fråga, utan får jag härmed yrka avslag å punkt A. IV) a). Jag finner härtill så mycket större anledning som genom ett dylikt avslag likställighet skulle vinnas beträffande *alla* statens befattningshavare, f. d. befattningshavare, änkor och barn efter befattningshavare, m. fl.»

Sammanlagda beloppet krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1918.

	Danmark.		Norge.		Sverige (enl. utsk. förslag)	
	Belopp.	%.	Belopp.	%.	Belopp.	%
<i>Fast lön 1,000 kronor.</i>						
Ogift	750	75	500	50	1,073	107
Gift	1,000	100	800	80	1,298	130
» med 3 barn	1,000	100	800	80	1,636	164
<i>Fast lön 1,500 kronor.</i>						
Ogift	855	57	500	33	1,371	91
Gift	1,095	73	800	53	1,551	103
» med 3 barn	1,095	73	1,200	80	1,821	121
<i>Fast lön 2,000 kronor.</i>						
Ogift	980	49	500	25	1,549	77
Gift	1,220	61	800	40	1,729	86
» med 3 barn	1,220	61	1,240	62	1,999	100
<i>Fast lön 3,000 kronor.</i>						
Ogift	1,230	41	500	17	2,049	68
Gift	1,470	49	800	27	2,184	73
» med 3 barn	1,470	49	1,240	41	2,387	80
<i>Fast lön 4,000 kronor.</i>						
Ogift	1,480	37	500	12	2,549	64
Gift	1,720	43	800	20	2,639	66
» med 3 barn	1,720	43	1,240	31	2,774	69
<i>Fast lön 5,000 kronor.</i>						
Ogift	1,730	35	500	10	3,020	60
Gift	1,970	39	800	16	3,050	61
» med 3 barn	1,970	39	1,240	25	3,095	62
<i>Fast lön 6,000 kronor.</i>						
Ogift	1,500	25	500	9	3,020	50
Gift	1,500	25	800	13	3,050	51
» med 3 barn	1,500	25	1,240	21	3,095	52

	Danmark.		Norge.		Sverige. (enl. utsk. förslag)	
	Belopp.	%.	Belopp.	%.	Belopp.	%.
<i>Fast lön 8,000 kronor.</i>						
Ogift	2,000	25	500	6	3,020	38
Gift	2,000	25	800	10	3,020	38
» med 3 barn	2,000	25	1,240	15	3,020	38
<i>Fast lön 10,000 kronor.</i>						
Ogift	2,500	25	500	5	3,020	30
Gift	2,500	25	800	8	3,020	30
» med 3 barn	2,500	25	1,240	12	3,020	30
<i>Fast lön 15,000 kronor.</i>						
Ogift	3,750	25	500	3	3,020	20
Gift	3,750	25	800	5	3,020	20
» med 3 barn	3,750	25	1,240	8	3,020	20

Obs. Dyrtidstillägget för Norge uträknat för budgetåret 1918—19. I detta tillägg har emellertid förhöjning numera ifrågasatts.